

Sampo Seppänen
15.10.2024

Talousvaliokunta
Eduskunta
TaV@eduskunta.fi

Asia: HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Energiateollisuus ry:n lausunto

Energiateollisuus ry (ET) kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Valtiontalous on reilusti alijäämäinen ja talouden tasapainottamiseksi vuoden 2025 talousarviossa tullaan ymmärrettävästi vähentämään myös valtion hallinnon käytössä olevia määrärahoja.

Energia-ala on suuressa murroksessa. Puhdas siirtymä tarjoaa ilmastohyötyjen lisäksi merkittävän mahdollisuuden parantaa talouden kasvua sekä lisätä verotuloja ja hyvinvointia. Laaja-alaisen puhtaan siirtymän toteutumiseksi on erittäin tärkeä huolehtia, että yritysten investointi- ja toimintaympäristö pysyy vakaana, ennustettavana ja mahdollisimman suotuisana. Heikossa talouden tilanteessa on tärkeä panostaa kasvun edellytyksiin. Näkemyksemme mukaan vuoden 2025 talousarvion puhtaan siirtymän määrärahat ovat pääosin oikean suuntaisia, mutta joitakin kehityskohteita ja haasteita on havaittavissa.

Käymme lausunrossamme läpi talousarvion keskeisiä nostoja liittyen puhtaaseen siirtymään ja energiamurrokseen.

Puhtaassa siirtymässä valtion ensisijainen rooli on edistää uusien teknologioiden kehittämistä ja käyttöönottoa

TKI-tuet

Uusien teknologioiden kehittämisellä ja käyttöönotolla on keskeinen rooli fossiilista tuontipolttoaineista irtautumisessa, ilmastomuutoksen hillinnässä ja vähähiiliseen energiantuotantoon siirtymisessä. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta johtaa tulevaisuudessa uusien puhtaiden teknologioiden tarjonnan lisääntymiseen.

Keskeisenä haasteena on siirtymän toteuttaminen mahdollisimman hallitusti, kustannustehokkaasti ja kilpailukyky säilyttäen.

Tarvittavan muutoksen nopeuttamiseksi ja tehostamiseksi, on tutkimus- ja demonstraatiovaiheessa olevia uusia teknologioita syytä tukea. Kehitysvaiheen jälkeen kaikkien teknologioiden tulee pärjätä kilpailluilla markkinoilla.

TKI-tuet lisäävät tarvittavia kannustimia kehittää riittävässä määrin teknologiaa, joka hyödyttää laajemmin kansantaloutta tuottavuuden lisääntymisen ja päästövähennysten myötä sekä lisää potentiaalia uusien vientituotteiden kehittämiseen.

Vuoden 2025 talousarviossa valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitus (T&K-rahoitus) kasvaa noin 280 miljoonaa euroa verrattuna vuoden 2024 määrärahoihin.

- T&K-rahoituksen osalta on erinomaista, että Business Finlandin määrärahat yritysten sekä yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyöhön lisääntyvät. Lisäksi Ilmasto- ja vähähiilisyystavoitteiden mukaisten hankkeiden osuutta (%) kaikista rahoitetuista projekteista pyritään nostamaan vuoden 2024 tasosta.

Tuet puhtaan siirtymän investointeihin

Puhtaan energiantuotannon ja teollisuuden murrosta on edelleen edistettävä. Uusien energiatukien määrärahat laskevat huomattavasti. Samalla edellisen hallituksen kertaluonteiset tulevaisuusinvestoinnit ja Suomen kestävä kasvun ohjelman (RRF) rahoituskerrokset ovat päättyneet. Vaikka RRF-hankkeista on vielä jäljellä määrärahoja, energiatukiin – jotka tukevat uuden teknologian käyttöönottoa, kaupallistamista ja energiatehokkuusinvestointeja – on vuodelle 2025 osoitettu uusien sitoumusten osalta vain 14 miljoonaa euroa.

- Energiatuen määräraha uusille hankkeille on vuoden 2025 budjetissa hyvin alhainen. Näkemyksemme mukaan kilpailuilla markkinoilla kehittyneille tuotantomuodoille ei tarvita tukia, mutta T&K-panostuksien lisäksi uuden teknologian kaupallistamiselle ja demonstraatiohankkeille on tärkeä kohdentaa määrärahoja.

Puhtaan energian Suomen kärkihankkeille on varattu valtuuksia vuoden budjetissa 140 miljoonaa euroa. Valtuus on osoitettu edistämään hiilidioksidin talteenottoa ja hyödyntämistä.

Hallitusohjelmassa (HO) asetetaan odotuksia hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen suhteellisen nopealla aikataululla. Hallitus haluaa edistää teollisuuden ja energiantuotannon piirissä puuperäisen hiilidioksidin talteenottoa ja hyötykäyttöä korkean jalostusasteen pitkäaikaisiksi tuotteiksi ja synteettisiksi polttoaineiksi. HO:n mukaan hallitus valmistautuu riittäviin kannusteisiin investointien etenemiseksi ja selvityksen pohjalta otetaan käyttöön hiilidioksidin talteenottoon kannustava negatiivisten päästöjen huutokauppa tai vastaava mekanismi. Tällä hetkellä biogeenisestä hiilestä toteutettu hiilidioksidin talteenotto ja sen varastointi tai hyödyntäminen tuotteissa ei ole kannattavaa. Siitä saavutettuja ilmastohyötyjä ei voida vielä hyödyntää selkeästi missään markkinamekanismissa, eikä eurooppalaisia tai kansallisia markkinaa edistäviä instrumentteja tai tukimekanismeja ole joko olemassa tai ne ovat hyvin vähäisiä. Investointeja tulee edesauttaa positiivisten kannustimien myötä ja nämä siis puuttuvat.

- Vuoden 2025 budjetissa hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen varattu 140 miljoonaa euroa on hyvin toteutettuna tärkeä avaus mahdollistamaan ensimmäisiä investointeja. Ne eivät riittäne kuitenkaan HO:ssa mainittuun hiilidioksidin talteenottoon kannustavaan negatiivisten päästöjen huutokauppaan.
- Suunnitteilla olevien puhtaan siirtymän teollisten investointien tukiohjelman ja suurten ilmastoneutraaliin talouteen tähtäävien investointien verohyvityksen osalta tulee varmistaa, että hiilidioksidin talteenottohankkeet luetaan niiden soveltamisen piiriin.

Latausinfrastruktuurin puute osittaisena pullonkaulana

Suomelle asetet taakanjakosektorin EU:n päästötavoitteet vuodelle 2030 johtavat vaikeasti saavutettavaan liikenteen päästövähennystavoitteeseen. Liikennepolttoaineiden valmisteveroa on alennettu hallituskaudella jakeluelvoitteen nousu-urasta syntyvää keskimääräistä polttoaineiden hinnannousun kompensoimiseksi. Myöhemmin on tarkoitus laskea myös polttoaineiden CO₂-komponenttia 100 miljoonalla eurolla. Lisäksi ajoneuvoveroa muokataan ilmastopäästöjen kannalta epäedulliseen suuntaan. Kyseisillä toimilla yhdessä jakeluelvoitteen alentamisen kanssa on päästöjä lisäävä vaikutus, jolloin ilmastotavoitteiden saavuttaminen hankaloituu. Toimet hidastavat myös liikenteen sähköistymistä.

Ensisijaisesti ilmastotavoitteiden saavuttaminen pitäisi hoitaa päästöjen hintaohjauksella. Tavoitteita ei kuitenkaan tulla saavuttamaan ilman tehokkaita tukitoimia. Suomen haastavien liikenteen päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi autokannan pitää uusiutua nopeasti vähäpäästöisempään

suuntaan. Latausinfrastruktuurin puute on vaihtoehtoisten käyttövoimien käyttöönoton pullonkaula erityisesti raskaassa liikenteessä. Latausinfrastruktuurin tukeminen on yksi kustannustehokkaimmista keinoista tukea ilmastotavoitteiden saavuttamista.

- Vuoden budjetissa määrärahat latausinfrastruktuurin kehittämiseen on vähäiset. Erityisesti julkinen raskaan liikenteen latausinfra on vasta hyvin alkutekijöissään, hidastaen vaihtoehtoisten käyttövoimien lisääntymisen raskaassa liikenteessä. Voimakkaammalla tuella saataisiin nopeutettua siirtymää, jonka kustannukset alkuvaiheessa ovat korkeat. Oletuksena on, että lopulta päästään samaan tilanteeseen kuin nyt ollaan henkilöautojen kohdalla, eli tuen tarve on poistumaan päin.

Huoli työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan resursseista

Energia- ja ilmastopolitiikassa tullaan lähivuosina toimeenpanemaan kansallisesti merkittävä määrä EU:n ja hallitusohjelman mukaista lainsäädäntöä ja selvityksiä. Laadukkaaseen lainsäädäntötyöhön vaikutusarvioineen sekä käytännön toteutukseen neuvontoineen tarvitaan tarvittavat henkilöstöresurssit. TEM:in hallinnonalalla toimintamenoja tullaan vähentämään vuoden 2025 budjetissa. Tämä luo riskin, että puhtaan siirtymän lainsäädäntöprosesseihin, EU-vaikuttamiseen ja käytännön jouhevaan toteuttamiseen ei ole riittäviä resursseja. Energiateollisuus on huolissaan TEM:in hallinnonalaan kohdistuvista leikkauksista, etenkin jos ne kohdistuvat energiamurrosta ja puhdasta siirtymää käsitteleviin osastoihin.

Päästöoikeuden hinta ja sen ohjausvaikutus

Päästöoikeuden hinnat ovat nousseet selvästi vuoden 2021 alusta lähtien. Samalla päästökaupan ohjausvaikutus energiantuotannossa on kasvanut ja on selvää, että sähkön ja kaukolämmön päästöt painuvat hyvin alas vuoteen 2030 mennessä. Kohonneiden hintojen myötä Suomen päästöoikeuksien huutokauppatulot ovat nousseet selvästi. Talousarvion mukaan huutokauppatulojen arvioidaan olevan vuonna 2025 yhteensä noin 526 MEUR. Huutokauppatulot ovat yli kaksinkertaistuneet vuodesta 2020.

- On oletettavaa, että päästöoikeuksien hinnat tulevat pysymään selvästi aikaisempaa korkeammalla tasolla myös jatkossa, eikä energiantuotannon polttoaineiden veronkorotuksille ole siten tarvetta.

Lisätietoja: Sampo Seppänen, sampo.seppanen@energia.fi, 050 340 7716